

Observatoriul este de două ori în
septemana, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis
cu postă în lăintrulu monarchiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In străinatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a și a
trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 51.

Sibiu, 27/9 Iuliu 1879.

Anulu II.

Revista politica.

Sibiu, 8 Iuliu st. n. 1879.

De si pana in momentele candu scriemu acestea inca nu ne este pe deplin cunoscutu rezultatulu finalu alu alegeriloru pentru Reichsratul austriacu, totusi potemu afirmă cu tota pozitivitatea, pe bas'a alegeriloru déjà facute, că nemtii voru esi batuti din actual'a campanie electorala si că perderile ce au suferitu déjà pana acuma sunt mai mari decatu cum se asteptau insusi ei.

Viitorea maioritatie va fi compusu din elemente conservatøre, federalistice si nationale si in casulu candu boemii voru fi inpacati si voru intră si ei in noulu Reichsrath, atunci elementulu germanu va fi in minoritate că si in 1871 pe tempulu cabinetulu Hohenzollern.

Actualulu cabinetu provisoriu Stremayr-Taaffe indata dupa terminarea alegeriloru isi va dá demisiunea, era cu compunerea noului cabinetu va fi insarcinatu actualulu ministru de interne comitele Taaffe. Nu se scie inca, deca in noulu cabinetu va află locu pre langa comitele Taaffe si vreunulu din actualii sei colegi. Possibilu ar fi, dar' nu si probabilu.

Deca cabinetulu d. K. Tisza a crediutu că prin brutalizarea elementelor nemagiare si prin introducerea legi de magiarizare isi va putea reinprospeta popularitatea sa vestejita si palida, apoi si-au facutu socotela fara d. Varady, care prin scandalulu pe care l'au provocatu comericiulu si agentur'a s'a cu decoratiuni, i-au stricatu joculu si iau eclipsatu si mai multu nimbulu seu de popularitate. Indignatiunea pe care o a produsu „scandalulu Varady” in monarchi'a intraga si cu deosebire in Ungari'a este la culme. Pentru opozitiunea patriotica magiara, afacerea Varady este o cauza celebra pe care o exploatarea si o va exploata inca multu timpu intr'unu modu de care noue nu ne este permis a usa. Vomu lasa deci evntulu si vomu asculta cele ce dicu insusi compatriotii d. K. Tisza despre acelu scandalu unicu in felulu seu. Eata ce scrie diariulu „Egyetertes” in Nr. 179 din 31 Iunie, relativu la acesta afacere:

„Ungari'a este paradisulu omenilor depravati,

alu insielatoriloru si alu misiiloru de ori-ce nationalitate. Toti aceia, cari si-au sacrificatu demnitatea de omu pe altariulu vanitatii, acaroru vocatiune este de a exploata pe ceilalti omeni si toti cari aspira a ajunge la fericire si glorie pe calea cea mai scurta isi indreptedia privirile lor doiose spre Ungari'a si ei intreprinsera chiaru si cateva temerare expeditiuni argonautice in acea tiara binecuvantata, in care ii astepta decoratiuni aurite, provisiune sunatoare, totu felulu de castiguri si favoruri pe cari le ofere o pozitiune inalta intre muritori. Acolo insielatiunea si misieli'a nu ajungu asia curendu in conflictu cu legea si cu ordinea statului. Acolo insielaciunea si misieli'a este inbracata cu tog'a legislatorelui si cu demnitatea gubernamentală si se bucura de influentia politica si onori sociale. In Ungari'a se pote află unu presedinte alu parlamentulu, care pentru bani buni este gat'a a luă sub aripile sale ori-ce misieliu si cere dela ori-ce insielatorie o buna parte pentru sine.“

Despre d. Varady, diariulu „Magyarország” in Nr. 181 din 2 Iuliu, publica urmatoarea relatare interesanta pe care o primi dela Vien'a: „Inainte de acesta cu vre-o trei septemani d. Gabrielu Varady a fostu la Vien'a unde a visitatu pe unu cunoscutu aperatoru, caruia i inpartasi dorintia ce o avea de a luă informatiuni din dosarele procesulu déjà inceputu. Advocatulu i spuse, că astfelu de informatiuni la tribunalele austriace nu sunt permise; dar' că densulu va visita pe procurorulu de statu, dela care pote că va luă ăresicare informatiuni. Indata dupa ce a facutu acea visita la procurorulu de statu, avocatulu a insciintiatu pe d. Varady, că procurorulu de statu a datu ordinu politiei, că aflandu pe Gabrielu Varady in Vien'a se'lu arestedia la momentu. Aflandu acestea d. Gabrielu Varady a plecatu indata spre casa, era o jumetate de ora mai tardiu politi'a ilu caută la hotelu.“

In privinti'a cursuriloru supletorie de limb'a magiara infintiate din partea guvernulu ungurescu in Aradu, Clusiu si Sz. Kristuru, avemu si noi sciri cari sunt identice cu acelea pe care cetitorii nostri le voru află in articolulu de mai la vale pe care ilu reproducemu dupa „Biserica” si „Scola”

din Aradu si pe care ilu recomandamu deosebitei atentiuni a publiculu romanescu. Elu este forte remarcabilu si forte instructivu din tote punctele de vedere. Vomu reveni si noi.

Prin demissionarea ministriloru Falk, Friedenthal si Hobrecht cabinetulu prussianu va fi purificatu de elementele liberale si se va reconstrui prin elemente reactionare-ultramontane, dupa placulu principelui Bismark.

In Itali'a inca au isbucnit o crisa ministeriala. Cu ocaziunea unei votari actualulu cabinetu Depretis a cerutu, că parlamentulu se i votedia in-credere, era parlamentulu a votatu numai simpl'a trecere la ordinea dilei. Din acesta cauza cabinetulu a demissionatu. Se astepta formarea unui cabinetu din elemente conservatøre.

Ex-vicelegele Egiptulu Ismailu pasia a sositu la Neapole. Urmatoriulu seu Mahomed Tewfik I a renuntiatu la jumetate din list'a sa civila si a redus armat'a egiptena la 12.000 soldati.

Noulu principe alu Bulgariei Alesandru I dupa ce a primitu firmanulu de investitura dela Sultanulu din Constantinopolu a plecatu fara intarziere se isi ocupe tronulu seu princiaru si se isi incepa activitatea sa civilisatøre in de nou creatulu principatu bulgaru.

Transilvania.

Consistoriulu evangelicu de confessiune augsb. din Sibiu a esmisu inca pe la inceputulu acestei luni urmatoriulu cerculariu:

Nr. 987—1879.

Cerculariu,

cătra tote consistoriile cercuale, presbiterii, directiunile școleloru medie si poporale ale bisericeii evanghelice de conf. augsb. din Transilvania.

In timpulu de urma a obvenitu de repetite ori casuri la cunoscintia consistoriulu tieiei, unde in afaceri, cari atingu intraga biserica auctoritati bisericesci sau functionari in comunicatiune cu auctoritati nebisericesci mai alesu administrative au primitu dela acestea ordine sau convocari, cari trecu preste competentia ce o

Foisor'a „Observatoriului“.

Materialu pentru biographi'a lui Andreiu Murasiu.

(Urmare.)

V. Intrarea sa in servitiulu statului.

Dupa innecarea rebelliunei unguresci in vali de sange omenescu regimulu centrale din Vien'a personificatu in principele Schwarzenberg că ministru presedinte si cumplitu resbunatoriu supuse tierile revoltate si apoi pacificate la rigorea legi martiale, cu generali gubernatori, cu prefecti coloneli, v.-coloneli si maiori, cu capitani politiai etc. Pentru Transilvani'a fu denumitu inca din Sept. 1849 generalu fld.-mar. loc. br. Ludovicu Wohlgemuth, care cu pucinu mai inainte in batalia de pe strade din cetatea Jaurinu (Győr) coperise cu corpulu seu pe junisorulu imperatu Franciscu-Josifu contra glontieloru unguresci. Langa Wohlgemuth veni la inceputu că comissariu imper. civile Eduard Bach, fratele ministrulu de interne, pana atunci prefectu in Bucovin'a. Nici-unulu din ei nu cunosea limb'a romana si cea magiara, precum nici natur'a locuitoriloru acestei tieri; tier'a inse trebuia se fia organizata, sub apararea sabiei, dupa sistemu austriacu multu mai buna decâtu cea unguresca, inse cu respectarea limbiloru nationali, conformu repetiteloru promisiuni facute poporaloru in Vien'a. Urmarea fu, că se cautara mai alesu barbati si juni trecuti prin școle, cunoscatori de tote trei limbile patriei, sau celu putinu de doue, spre a fi aplicati in functiuni. Asia se intempla, că unde pana in 1848 abia se află in tota Transilvani'a vreo 20 de functionari romani curati, romani pe fatia, nu in ascunsu, sau nu renegati de totu, din 1850 pana in 1860 numerulu lor crescua la 172 dintre carii cativa inaintasera prea frumosu, precum si au meritatu. In acelasi timp decetandu-se limb'a germana de limba strictu oficiala, pentru celealte 9 (noue limbi) ale monarchiei intregi se institui translatiuni, una centrale in Vien'a si alte provinciale in capital'a fiecarei tieri. Pentru Transilvani'a se infintia Buletinulu in trei limbi, cu plata de câte

800 fl. mon. conv. pentru fiecare translatoru. Andreiu Murasiu avea că profesorulu salariu multu mai putinu si fara dreptu de pensiune, era Gazet'a si Foi'a nu mai erau. Asia densulu concurse pentru translatura si o castiga. Intr'aceea gubernatorulu Wohlgemuth observase că a fostu pacalitu prin adversarii romanilor, candu a cassatu mic'a publicitate romanésca, din cauza că acuma guvernulu nu prea avea de unde se aple cum cugeta poporulu romanescu despre mersulu afaceriloru publice, si bietulu Wohlgemuth incepuse a se feri de lingusitori si denuntianti, carilu denuntiasera la curtea imperiale că s'a facutu tribunu romanescu. Pozitiunea lui era forte grea. In Augustu, in dio'a de St. Ludovicu dupa cal. greg. gubernatorulu si soci'a sa s'au fostu retrasu la comun'a Siercaia cu scopu de a evita orice felicitari farisaice. Din intemplanse me aflamu si eu acolo la nesce computuri de inchiaietu in urm'a devastatiuniloru facute de insurgenti in obiectele de arenda ale familiei George Joanu. Vendiindu-me imi dise gubernatorulu in presentia referentiloru gub. Glantz si Lutzky: „Reu ai facutu că te-ai retrasu.“ — „M'ati departatu Escelentia; de altumentrea mi-ati facutu unu bine, că in adeveru aveamu trebuintia mare de ceva repausu.“ Acestu respunsu alu meu nu'i placu, ilu luă cu totulu in altu intielesu, satiricu.

Wohlgemuth era decisu a reinvia publicitatea romanésca. Noi ii recomandamuru cu totii de redactoru pe Andreiu Murasiu, carele că colaboratoru alu meu in 10 ani cunosea bine lipsele si aspiratiunile publiculu romanescu. Ii veni decretulu de redactoru mai dintr'odata cu celu de translatoru. Andreiu respinse redactiunea, opta pentru translatura si se muta la Sibiu spre a se inmormenta in acte seci, a'si scalcia ideile si limb'a prin mecanismulu traductiuniloru oficiali pedante, in fine spre a'si ucide geniulu poeticu. Se pote inse că vigorea spiritulu seu totu nu ar fi suferitu asia de multu numai prin exercitiulu mecanicu alu translaturei; se'si faca inse idea cine pote, despre vieti'a unui barbatu de spirit, intr'o cetate mica, prefacuta de nou in capitala a tieiei, locuita si cercetata de functionari cu sutele de diverse nationalitati, pamenteni si straini, parte mare rivali intre sine pentru inaintari, la care apoi participă prea firesce si femeile lor; se adaogemu

la acestea urele nationali si confessionali, acelea puice de vipere ardelenesci, care indata din a. 1851 se inflacarasera din nou si cu atata furia, in catu nici legea martiale nu le mai putea infrena; in fine spionagiulu de un'a parte, era de alt'a infestarile refugiatiloru nostrii, carii nu caută că cineva se afla acumu in functiunea statului, ci tramitea la toti fara distinctiune articoli si brosiurele publicate in Franci'a si Belgiu, facea mai virtosu pana la complotulu celu mare ungurescu din 1855 pozitiunea multoru functionari cu totulu nesuferita. Una din cele mai mari neplaceri de acestea i s'a intemplat si lui Andreiu indata in cele de antaiu luni ale functiunei sale. Pe atunci se stracurasera si pana la Sibiu, prin posta! cateva exemplarie dintru o brosiura fulminanta. Andreiu o ia dela unu prea bunu amicu alu seu spre a o citi, era cu nepevederea sa innocentu o duce cu sine in cancelaria (birou) si o arunca pe scriitoriu. O fatalitate blastemata voise că gubernatorulu se visitedia tocma in acea di cancelariile. Cu cautatura de vulturu arunca ochii dreptu pe brosiura a cunoscuta lui prea bine, că-ci i fusese comunicata déjà sau prin posta, sau prin vreunu spionu. Incruntandu ochii la Andreiu si mesurandu'lu militaresce de susu pana diosu ilu intraba in tonu aspru si petrundietoriu: „De unde o ai?“ In acelu momentu nu sciu cine se nu'si fia perdutu presentia. „O amu dela cutare amicu,“ i fu respunsulu precipitatu. Urmarea firesca fu o investigatiune minutioasa, alu carei rezultatu inse, gratia caracterulu generosu alu lui Wohlgemuth, fu numai o mustrare serioasa, mai alesu dupa-ce a trebuitu se cunosca si elu, că nu pote fi inculpatu nimeni pentru obiecte primite prin posta fara scirea lui si că stetuse in voia guvernulu a sequestră si chiaru nimici ori-ce publicatiuni care nu'i convenia, candu elu dispunea de o larga potestate discretionaria; lectorii mei inse isi potu face o idea despre inpressiunea torturatoriă produsa prin acelu casu blastematu in spiritulu lui Andreiu sub domni'a legi martiale.

Andreiu adeca era unulu din acei omeni forte simtitori si susceptibili, caroru nu le trebea alta mustrare, de catu o cautatura serioasa, alte-ori tacere la ceea ce te intraba sau iti observa, pentru-că se se simtia ranitu pana in rinichi.

(Va urmă.)

prescrie legea statului si ce o permite legea bisericească; abstragendu, că prin această se nasce si trebuie se se nasca o mare diferenta in interpretarea si atitudinea fia-caruia această este o procedere apta, a largi de-o parte legaturile bune ordine, a produce confusiuni si a submina ori-ce autoritate, pe candu de alta parte se face consistoriului aproape imposibilu, nu numai a purta conformu datorintei sale responsabile suprainspectiunea asupra tuturor organelor bisericeii, ci si a reprezentă in afara de această si interesele ei in modu siguru si eficace.

Acele casuri, in cari comunicatiunea imediata intre organele bisericesci si nebisericesci potu ave locu, sunt insemnate in modu precisu in dispositiunile speciale, asia de es. cu privire la scólele confessionale in normativele consistoriului din 17 Oct. 1876 Nr. 1626—1876, cu privire la ordinea serviciului dumnediescu in esmisulu superintendentialu din 23 Martiu 1850 Nr. 214—1850 punctu III; apoi din 9 Ianuariu 1856 Nr. 58—1876 punctu VII (asemenea esmisulu consistoriului din 18 Iunie 1870 Nr. 941—1870).

O abatere dela această ordine prescrisa nu se pôte admite nici decâtu; ba, pentru a evita o confusiune in cursulu afacerilor publice, pare a fi inevitabilu că in acele casuri, unde se adresédia către autoritatile nostre scolare si bisericesci dela organe nebisericesci provocari directe, cari trecu preste tenorulu aceluor normative, a le retrimete pe acele in interesulu ordinei generale si a dreptului subsistentu de organele bisericesci, către care au fostu immediatu adresate, la loculu nebisericescu cu rogarea, a binevoi a li se trimit pe calea oficiului bisericescu superioru.

Acăsta este de a se observă si relative la executarea aceluor legi ale statului, cari privescu relatiuni si persoane bisericesci. Consistoriulu este totuđuna pe deplinu consciu despre datorinti'a sa in această privinti'a si nu va intardiă nici in viitoriu, a publică organelor subalterne informatiunile de lipsa in legatura cu astfelu de legi, cari voru usoră executarea loru rationala, voru face posibilu sustinerea ordinei si formandu o parte din chiemarea sa normata prin constitutiunea bisericească, voru corespunde intereselor bine intielese ale statului.

Despre aceste ven. consistoriu cercualu este invitat a incunoscintia fara intardiere pe preotii subalterni si invetiatori.

Sibiu, 12 Iunie 1879.

Dela consistoriulu tieriei alu bisericeii evangelice de c. a. in Transilvani'a.

Dr. G. D. Teutsch m. p., Carl Fritsch m. p.,
superintendentu. secretariu prov.

Invetiatoriulu ar trebui se fia orbu, dice „Hon“ cu privire la acestu cerculariu, că se nu bage de sama, că consistoriulu voiesce prin această a inpedecă cursurile invetiatoriloru pentru invetiarea limbei magiare; numitulu diaru se mira de arogantia superintendentulu, cu care se opune legiloru sanctionate de Maj. Sa.

„Telegrafulu romanu“ reproducendu cerculariulu de mai susu adaoge urmatórele reflexiuni:

„Noi in acestu cerculariu nu vedemu ceea ce vede „Hon“. Cerculariulu tinde către observarea legii si sustinerea bune ordine. Daca unu oficiu nebisericescu voiesce a dá mandate unui oficiu sau persoane bisericesci, nu cere chiaru firea lucrului, că acelu oficiu nebisericescu se se adreseze către oficiulu bisericescu superioru că acesta se dispuna in sfer'a sa de activitate? Ce confusie s'ar poté nasce intr'unu organismu, candu unu subalternu ar primi deodata doue mandate de-adreptulu opuse dela diferite oficii?“

„Hon“ eră mai diplomaticu, daca inpută consistoriului sau superintendentulu evangelicu, pentru ce nu a remonstratu de-adreptulu la ministru contra ignorarei oficiiloru bisericesci in afaceri, cari privescu oficiile si persoanele supuse unei jurisdictiuni bisericesci.“

Dela cursulu supletoriu din Aradu pentru studiulu limbei magiare.

Subt acestu titlu cetimu in diariulu „Biserica si Scóla“ din Aradu urmatórele:

„Este de buna séma o mare nenorocire pentru omenime, că o parte insemnata din individii, cari o constituiescu se lasa adesea a fi condusi prea multu de ilusiuni. Prin această se perde de regula prea multu timp, fara că se aiba cineva dintrensulu vre unu folosu practic.“

Aceste consideratiuni ni se revocara in memoria, vedendu cele ce se petrecura aici la noi in septeman'a trecuta. Marti, la 1 Iuliu c. n. eră

dio'a destinata a se incepe cursulu supletoriu din Aradu, cu invetiatorii din scólele confessionali, instituitu de statu pentru studiulu limbei magiare. In această di de demineti'a pe la órele optu se vedeau pe stradele orasiului o multime mare de invetiatori mergendu spre liceu, loculu destinatu pentru tineria prelegeriloru. Ei erau in mare majoritate romani, câteva nemti si serbi. Numerulu invetiatoriloru adunati in această di aici in Aradu se dá cu socótelă a fi fostu preste 800. Abiá ajunsu inse la liceu li se comunica scirea, că nu potu fi primiti. Mare parte din ei se respinsera dela cursu sub diferite preteste. Unor'a li se dicea, că sciú unguresce, altor'a, că s'au insinuat prea tardiu, si érași altor'a, că nu sunt invetiatori ordinari.

Adeverat'a cauza a acestei respingeri a fostu inse, că nu se facura preparatiunile necesari pentru densii, de si totu noi suntemu, căror'a ni se insinua continuu, că suntemu contrari limbei magiare. Marturissimu, că nu ne a surprinsu această inpregiurare, ne a durutu inse, candu amu vediutu modulu, cum au fostu tractati invetiatorii nostri cu această ocasiune. Ei au venit aci provocati de auctoritati cale departata si cu mari spese, că se satisfaca dictaturei unei legi. Aci inse fura respinsi fara a le rebonifică cineva spesele cele grele de calatori'a si timpul perdutu. Sermanii invetiatori, nu este destulu, că traiescu partea cea mai mare intr'o stare materiala fôrte deplorabila, trebuira se mai indure si această tractare, se-si mai cheltuiésca crucerulu cascigatu cu crunta sudóre, facendu inzadaru o calatori'a costisitoria la Aradu si parasindu-si casele loru chiaru in toiulu lucrului, la care sunt avisati mai toti, daca voiescu, că se póta traí pre langa putin'a remuneratiune, ce o au dupa greulu loru oficiu. Astfelu, se vede, se pretuiescu la noi cei chiamati a cresce generatiunile viitoare, candu se supunu cu mari greutati si sacrificii a satisfaca recerintielor unei legi.

Nu eră inse destulu numai cu atăta. Trebuia se mai auda bietii invetiatori si insultele brutale ale fôiei magiare din locu „Alföld“. Éta ce scrie această fôia, in nrulu seu dela 2 Iuliu:

„Invetiatorii de limbi straine veniti aci, că se invetie limb'a magiara, se adunara ieri la órele 8 in edificiulu liceului. Eră supriindietoriu aspectulu pestritiatu ce-lu infatisiă această multime mare de „crescettori ai poporului“, de falca romanésca, nemtiésca si serbésca, dintre cari atrasera asupra-si atentiunea lumii cu deosebire unii domni invetiatori, cari prin costumele lor fôrte primitive mojicesci, semanau mai multu a „porcari si ciobani“ (kanászok és pásztorok) decâtu a ómeni chiamati a civilisá pre altii. Este unu semnu caracteristicu si fôrte intristatoriu, că sunt o multime de ténuturi in tiéra, unde educatiunea poporului se afla in manile unor ómeni atātu de ignoranti si necioplitii (ily rettentő tudatlan és bárdolatlan); această este inse totu-deodata unu testimoniu de paupertate pentru statulu si gubernulu, carele a suferitu o astfelu de stare de lucruri până acum, si caruia si acum i este frica, si se indoiesce a vindecă acestu reu. Este in adeveru o mare orbire de sufletu si neconsciintia din partea respectiviloru agitatori ai nationalitatiloru, că nu intetiescu, ci din contra cutédia a se plange amaru si a agitá contra unei dispositiuni atātu de marinimóse, dupa carea statulu si gubernulu ungurescu prin o generositate nepomenita prevede cu locuintia si nutrimentu o multime de „invetiatori ai poporului“, cari se tavalescu in barbari'a (barbárságban vergődő), si cari n'au nici ideia de inteligentia si de missiunea lor, numai „pentru aceea“, că respectivii se invetie limb'a statului, si prin această chiaru in interesulu „némului“ lor se póta corespunde mai bine recerintielor civilizatiunei.“

Amu inregistratu aci aceste expresiuni, cari se califica sengure pre sene, că se le védia lumea, si se le cunósca posteritatea. Ele nu sunt expresiunea unui omu, ci sunt vederile unui diurnalu, carele representa o opiniune publica. Astfelu credemu, că este bine se cunósca toti manier'a prin carea intempina fôia magiara din locu pe invetiatorii romani judecandu-i in contumaciam, fara a-i cunósce si decretandu-i de „ciobani si porcari“, atunci, candu ei isi parasescu vetrele lor, atunci, candu abdicu de buna voia de odichn'a meritata dupa o munca grea de 10 luni, dictata de legile naturei, si recunoscuta de indispensabila de tóte legile de scóla — si vinu la Aradu se invetie in timpul ferielor limbi magiara, condusi de respectulu, ce-lu caracterisédia pe romanu fatia de legile sanctionate.

Este mare indignatiunea ce ne a coprinsu cu atātu mai virtosu, că nu este greu a scirici motivele, din cari au purcesu. Éta dara inpregiurările, cari au condusu pe redactorii amintitului

diurnalu la aceste expresiuni: unii din invetiatorii nostri, si anume câteva din comitatulu Unedórei, si câteva din giurulu Caransebesiului erau inbracati in hainele poporului, in costum romanescu. Adaugemu inse, că atātu Ardelenii, cătu si Banatianii erau inbracati curatu, éra mersulu si fetiele lor exprimau maniera si inteligenti'a. Cei d'antai erau in portulu ardelenescu, palari'a rotunda, camasi'a alb'a curata, pantaloni albi, séu ismene curate si cisme pe pecioru, éra cei din graniti'a in portulu, carele este dóra celu mai frumosu portu barbatescu la romani, cu tunica romana larga si cu sinóre vinete, pantaloni albi curati, palari'a rotunda si cisme frumoše, si avendu o ténuta adeveratu barbatésca. Daca acestea sunt motive a declará pe cineva de „porcaru si ciobanu“, judece ómenii ne-partiali.

De altcum inpregiurarea fôrte caracteristica, că domnii „civilisatori“ dela „Alföld“ se inpedeca de portulu romanescu nu este lucru nou, si astfelu nu le potemu lasá meritulu inventiunii. Au mai fostu timpuri, candu de acestu portu se ocupau legi speciale (Aprobatele si Compilatele), prin cari se normá intregu costumulu tieranului romanu, caruia nu-i eră ertatu a purtá haine de materi'a mai fina si palari'a mai scumpa de 1 fl., cu scopu, că nu cumva se se desvólte intr'ensulu vre unu semtiu mai nobilu.

Portulu romanescu, carele l'amu vediutu la invetiatori pe noi nu ne a surprinsu nici decâtu. Elu este unu portu istoricu si frumosu, si nu este nici decâtu unu lucru regretabilu, că romanulu se-si pórtu portulu, acelu portu, carele lu-prinde bine, si care este admiratu si de streini. Spre dovéda amintimu, că Alteti'a Sa Regala, principes'a Romaniei in acestu portu apare fôrte desu mai cu séma la solemnitati; éra asupra Maiestatii Sale Imperatesei si Reginei nostre a facutu portulu tierancei romane atātu inpressiune pe timpul expozitiunei din Vien'a, in cătu a aflatu de bine a-si comandá unu astfelu de costum.

Ne aducemu apoi bine aminte, că inainte cu câteva ani mergeau in diferite deputatiuni la Curtea din Vien'a o multime de individii inbracati in portulu romanescu mai cu séma din Transilvani'a. Maiestatea Sa, Prégratiosulu nostru Monarchu ii-primiá bucurosu, si conversá cu ei, pentru-că in hainele romanesci erau individii, cari vorbiau limb'a germana perfectu, si cari absolvasera gimnasiulu, ba unii si facultatea de drepturi, dar' cari reintorcanduse dela scóla, si-portau si mai departe portulu lor. Astfelu de ómeni sunt si astadi fôrte multi, mai in tóte partile locuite de romani. Ei sunt inbracati tieranesce, dar' pentru această posedu o calificatiune si o adeverata cultura sociala. De faptulu acesta nu se va poté indigná nici-odata omulu de bunu semtiu. Din contra afirmamu, că fiacare poporu trebuie se fia mandru, că posede individii calificati si in hainele tieranului.

De altmintrelea, cine in lume va judecă astadi valórea unui omu dupa inbracamintea sa lucsósa, candu este sciutu, că ómenii de adeverata cultura, nici-odata nu cauta a impune prin hainele lor, ci prin persóna lor, prin valórea lor intelectuală si morala. Dar' daca sunt intre invetiatorii nostri ici colea câte unulu mai reu inbracatu, apoi se scie redactorii dela „Alföld“, că nici invetiatorii, nici scólele séu comunele pórtu vin'a, ci această vina se faca bine a o cautá airea, si nici decâtu in lips'a de cultura si civilizatiune.

Ar fi fostu apoi unu lucru neiertatu pentru „Alföld“ a trece din vedere această ocasiune, si a nu aruncá cu petri in acei'a, cari s'au luptatu contra aduceri acestei legi. — Suntemu indatinati cu ele, asia se vede, că au devenitu acum lucruri de tóte dilele. Avemu inse, totu dreptulu a ne indigná, candu vedemu, că astfelu de lucruri se intempla din nenorocire intr'unu timp, candu atātu de multu suntemu avisati unii la altii. Multu ne amu miratu apoi, candu in cele dise mai susu amu vediutu, că se face pendentă cultur'a si civilizatiunea dela cunoscinti'a limbei magiare. Noi nu amu fostu, nici nu suntemu contrari limbei magiare, o amu invetiatu, si o cunóschemu si noi, că multi alti romani, si daca e vorba, i-cunóschemu si folosulu. A face inse pendentă cultur'a si civilizatiunea unui omu, curatu numai dela cunoscinti'a limbei magiare, ni se pare ceva cam prea multu. Dupa această teori'a ar urmá, că toti acei individii, cari nu cunosc limb'a magiara, dar' vorbescu alte limbi moderne cum: german'a, frances'a, engles'a, italiana, spaniola etc. sunt ómeni fara civilizatie, si vice-versa, că cei ce sciú numai limb'a magiara sunt cei mai culti.

Espunendu acestea aprecierii drepte a publiculu mare, incheiamu repetiendu dorinti'a, că

ar fi bine că se ne invetiamu odata a ne cunoște, si se incetamu cu astfelu de lucruri, prin cari se produce numai ura între cetățianii acelei patrie comune, cu atât mai virtuos, că avem noi și altcum destule necazuri, cari trebuie se ne preocupe deopotrivă pe toți."

Din Bucovin'a.

— (Coresp. particulara). Misticari electorale. — Ve trimitu spre publicare apelulu de mai la vale. Alegerea despre care se vorbește în acestu apelu s'a și facutu în 1 Iuliu st. n. Candidatulul nationalu Piteiu au caditu din caus'a prostiei tieranilor și a ticalosiei unoru preoti gr. or. din districtulu Sucevei. Acestu apelu înse va remanea pentru viitoru un documentu istoricu despre starea socială și morala de adi din Bucovin'a. Cine cetia apelulu acesta înaintea alegerii dicea, că foarte decăditu trebuia se fia acelu romanu cultu mirénu s'eu preotu, care ar fi în stare se votedie în contra candidatulu nationalu. Si totusi numai unu singuru preotu s'au aflatu, prea venerabilulu protopopu din Costin'a, d. Ioanu Mandasievschi, care a votatu pentru d. Piteiu, éra toti ceilalti votara pentru Keschmann*), unu domnu de „lege și limba straina.“ Rele timpuri au ajunsu poporulu romanu din frumós'a și nefericit'a Bucovina!

Apelu,

către alegatorii de deputatu la senatulu imperialu din tinutul Radautiloru alu Sucevei și Campulungului.

De unu siru de ani și anume, de candu Prea luminatulu nostru imperatu a binevoitu a dá popóloru din tóte tierile monarchiei constituti'a, alegeti deputati totu câte pe sieșe ani, parte pentru diet'a tierii din Cernauti, parte pentru senatulu imperialu din Vien'a, cari în adunarea tuturor deputatilor se stea la sfatu, se se lupte cu întiepciune și barbatie spre asediarea celor bune și de folosu pentru tiéra și imperatia, éra în deosebi pentru poporulu ce i-a alesu și i-a trimisu în numele seu.

Pe câtu deputatii de pana acum si-au implinitu acésta santa datorie, acésta nu voimu se desfasuramu pentru că sciti cu totii, cari dintre ei si-au adusu a-minte de voi si au deschisu gur'a pentru usiorarea poporului de greutatile ce'lu apasa și pentru castigarea acelor inbunatatiri drepte, de cari se bucura locuitorii de prin celelalte tieri ale monarchiei.

Acum s'au deschisu alegeri nóue pentru senatulu imperialu din Vien'a și în curendu aveti se alegeti din nou unu deputatu pentru tinutul Radautiloru alu Sucevei și alu Campulungului.

Pe cine se alegemu? Unde se gasimu pe acelu omu a lui Dumnedieu, care se spue, ce ne dóre? Ore cine este acelu barbatu cu minte luminata și cu ánima curata, care se puna cuventu și se lucre pentru acelea, de ce avem lipsa și le pretindemu cu totu dreptulu?

Asia se voru fi întrebându cei întiepti dintre alegatori; éra altii și póte cei mai multi dintre ei, sunt aplicati, a ascultá de ademenirile celor cu cutriera satele și le dicu: alegeti pe cutare!

Noi — mai înainte de a ve dá unu sfatu și a ve îndemnă — credemu a ve pune înaintea ochiloru însuririle unui deputatu bunu, éra dupa aceea a atinge acelea, de cari are mai virtuos lipsa poporulu dela tiéra.

Bunu deputatu este acela, care mijlocește binele poporului, care l'au alesu, éra a mijloci cele bune și de folosu pentru popor și în stare acelu barbatu, care cunoște trebuințele poporului și ilu dóre ánim'a de nevoie lui. Deci nu unulu, care eri a venitu și mane cauta se se duca din tiéra, ci acela ce este nascutu și concrecutu cu tiér'a; nu cutare domnu de lege și limba straina, ci din vlastare și vitia de lege și limba poporului nostru; nu unu omu habaucu, care nu scie cum se deschide cartea și nu pricepe se pue la cale trebile casei sale, ci carturariu bunu și în limbe straine, barbatu cu sciintia de tóte asiediamintele și afacerile de obste ale tierii și ale monarchiei: nu unu nemernicu slabu, de ánima și nici unu omu fatiarnicu, condusu de mandrie și interese personale, ci unu patriotu însufletitu de dragoste curata pentru vetrele parintesci și de dorint'a aprinsa, de a inbunatati starea neamulu romanu; nu unulu din lipitorile tierii, cari nu pórtu înpreuna sarcinele dariloru, fara numai câtu sugu din miera și laptele ei, ci unu pamenténu, care asuda tragandu cu condeiulu că și sateanusu cu cós'a, si cum dice vorb'a; cumpara sarea si plateste darea: astfelu de barbatu înzestratu cu minte luminata și ánima voitóre de bine póte se fia deputatu bunu precum ilu doresce ánim'a nóstra.

Întrebarea a dóu'a, adeca întrebarea: de ce are mai virtuos lipsa poporulu dela tiéra, acésta o simte fia-care saténu, si ea se póte spune în doué cuvinte: pana vietii, și de óre-ce omulu constá din sufletu și corpu de aceea si pana vietii este parte sufletésca sau spirituala, parte corporala sau materiala.

Prin Constituti'a acordata de Maiestatea Sa Imperatulu și anume prin legile fundamentale de Statu din 21 Decembre 1867 s'a scopositu, cá popórale monarchiei se dobandésca cu prisossintia si pana spirituala si pana materiala, cá asia se li se inbunatatiésca atât starea spirituala câtu și cea materiala.

*) Care într'aceia si-au depusu mandatulu de deputatu. Suntemu curiosi se vedemu pe cine voru alege acuma romani din districtulu Sucevei.

Red.

Pecátu numai inse, că din tóte cele asigurate prin Constitutie, poporului nostru din Bucovin'a i s'au aruncatu numai câte unele farimaturi.

Ce este mai santu decatu legea crestínésca și mai de mantuire de câtu organizarea bisericeii pe temeli'a asiediamintelor sobornicesci? Ce e dreptu, prin art. 15 din legea fundamentala de statu din 21 Decembre 1867 s'a recunoscutu autonomi'a sau îndreptatirea fiacrei biserice, de a-si regulá singura afacerile religiósé și bisericesci, si de a se folosi de fondurile și instituttele proprie menite pentru scopurile proprie bisericesci, scolare și de binefacere; acésta îndreptatire inse si pana astadi inca a remasu numai pe charthie cu tóte că congresulu bisericescu s'a incuviintiatu de Maiestatea Sa Imperatulu.

Ce este mai naturalu și mai de folosu de câtu invetiatur'a și cultura poporului în limb'a sa nationala? Ce este mai cu dreptate de câtu îndreptatirea egala a locuitorilor tierii în scóla, în dirigatorii și în viétia publica? Inse si de acésta dreptate, cu tóte că este garantata prin art. 19 alu legii fundamentale de Statu poporulu nostru bucovineanu si pana astadi nu are parte. Si prin scóle afara de cele satesci, si pe la judecatorii pana si în diet'a tierii se vorbește si se se scrie numai câtu în limb'a nemtiésca, si satenii romani venindu ori si unde în trebile loru, nici domnii nu-i pricepu pe ómeni, nici ómenii pe domni si asia adeșea se întempla că bietulu romanu scapa din mana dreptulu seu, fara de a-si poté deslegá, cum de s'a facutu.

Asemenea stare de lucruri a potutu se fia numai câtu în Bucovin'a, cu tóte că legile fundamentale de Statu s'au publicatu acum de 12 ani. Cine e devina? Si cari dintre deputatii poporului au deschisu gur'a în senatulu imperialu din Vien'a pentru astfelu de interese sante și datátore de viétia ale poporului?

Afara de pana spirituala pentru viétia sufletésca fara de care nu potemu fi, nici ne potemu desvoltá cá poporulu romanu dreptcredinciosu precum ne-a facutu Dumnedieu, avemu trebuintia și de pana de tóte dilele pentru corpu.

Scimu si ne tanguimu cu totii, cá starea materiala a poporului nostru a decăditu cu totulu. Causele saraciei nóstre sunt multe si feliurite. Caus'a de cape-tenie inse este faptul, că de diece ani încóce s'au datu legi nepotrivite cu înpregiurările faptice, ale caroru urmari neincunjurabile au fostu ruin'a poporului. Desradicarea legii în contra camatariei, legea de facultate cambiala de obste, legea privitóre la executiunea actelor notariale, legea de privilegii pentru totu feliulu de bance: aceste si de asemenea legi au înlesnit din cale afara luarea de împrumuturi cu procente mari, peste potintia de a le plati. Ce a fostu si este inca si astadi urmarea neaperata? Vendiarea cu executie a unei multimi de gospodari. Ranele cele mari si dureróse anevoie se voru revindea, dara celu putinu de acum înainte ar fi se se puna stavila acestei bóle economice, cá dóra ar scapá poporulu de perire totala si s'ar poté intramá macaru în parte. Si cine érá chiepmatu si îndatoritu, se radice glasulu seu în contra unoru legi nepotrivite? Deputatii ce i-ati alesu. Cine se scape poporulu de miseri'a acésta prin o conlucrare barbatésca la schimbarea unoru legi cá acelea? Deputatii pe cari aveti se-i alegeti.

Vedeti dara însemnatatea alegeriloru la cari sunteti chiepmati. Cunósceti din aceste atinse pe scurtu, cá dela întiepciunea si caracterulu barbatulu, pe care ilu veti alege de deputatu, va depinde multu si inbunatatierea starii vóstre, cá parinti, soti, sateni, cetățienii si însusi cá crestini si fii ai bisericeii dreptcredinciosé!

Venimu acum la rendu cá se ve recomandamu pe barbatulu care ar fi deputatu bunu pentru tinutul Radautiloru, alu Sucevei și alu Campului. Ve spunemu intru curati'a ánimeii de prieteni ai poporului, cum cá mai potrivit si mai bunu deputatu nu póte se fia de câtu domnulu consiliaru Mihailu Piteiu, unu barbatu nascutu si cunoscutu în tiéra dupa nume si dupa fapte spre binele poporului; unu barbatu, care în viétia si carier'a sa publica aprópe de 40 ani a doveditu, cá are ánima pentru popor si-i priesce din tóte poterile unu barbatu, care cá capitanu în Radauti a înzestratu tinutul cu scóle, si cá pretoru de judecatorie în Dorn'a a aretat, ce însemnédia unu judecatoriu întieptu si cu dreptate, care acum de 10 ani cá consiliariu de tribunalu si comunalu în Cernauti, precum si cá membru alu multoru societati de cultura si de bine-facere între aceste si alu Societati nóstre romane, este stimatu si iubitu de toti pentru sciintiele, dreptatea si patriotismulu seu adevératu. Póte se fia cá unoru domni, cari sunt deprinsi a vedé pe romanulu nostru „sluga la derlôga“ nu li-ar conveni unu deputatu precum este domnulu Mihailu Piteiu; dara tocma acésta este cu unu temeiu mai multu care vorbește pentru candidatulu nostru, cá-ci d. Piteiu cá unu barbatu înaintatu în versta si binecuvéntatu cu bunatatile vietii póte avea si are intru adevéru inca numai câtu o dorintia, dorintia adeca de puterulu romanu de a vedea poporulu romanu din Bucovin'a scapatu din miseri'a materiala si înipilarea spirituala de a ilu vedea pe pamenténulu romanu înaintatu în cultura, îndreptatitu si stimatu de asemenea cu celelalte popóra!

Comitetulu pentru alegerea de deputatu la Senatulul imperialu din tinutul Radautiloru, alu Sucevei și alu Campulungului în Bucovin'a.

ACADEMIA ROMANA.

Sesiunea extraordinara.

Procesulu-verbalu Nr. 9.

Siedinti'a din 4 Iuniu st. v. 1879.

Siedinti'a se deschide la 9 óre.

Se dá lectura procesulu-verbalu alu siedintiei precedente si se verifica.

D. Cretulescu comunica o adresa a d-lui I. Brezoianu, care tramite pentru bibliotec'a Academiei colectiunea „Curierulu rumanescu“ pe anul 1829. Se primescu cu multumire.

Se comunica o adresa a d-lui Dimitrie Sturdza prin care propune a se cumperá o serie de 22 bucati monete romanesce, apartínédu 9 lui Mircea I si 13 lui Mihailu fiulu lui Mircea, achisitionate prin d-sa pentru care se cere 63 fl. florini, valóre austriaca. Domnulu Laurianu propune si adunarea decide cá se libereadie acésta suma.

La ordinea dilei discutiunea despre orthografi'a cu care se se tiparésca inprimatele Academiei.

D. Odobescu face propunerea prealabila de a se amaná discutiunea acésta pe doué, trei dile, cá-ci daca s'ar dá timpulu dilei de astadi comisiunei de revisuire a statutelor, acésta si-ar potea presentá lucrarea pe maine: si nu crede cá discutiunea de astadi ar fi de mai mare urgentia de câtu aceea a statutelor.

Mai multi membri aproba propunerea d-lui Odobescu, d. Ionescu inse o combate prin mai multe cuvinte: 1. cá discutiunea este pusa pe adi la ordinea dilei; 2. cá ea este totu atâtu de inportanta câtu si aceea a statutelor, cá-ci vede déjà unu inconvenientu manifestu cá-ci analele Academiei se publica prin „Monitoru“ cu o orthografie care nu este a sa, si cá prin urmare, nu vede motive suficiente pentru preferint'a uneia înaintea alteia.

D. Sionu observa cá sesiunea este convocata anume pentru constituirea Academiei, conformu cu legea, ceea ce implica de urgentia revisuirea statutelor. Cestiunea orthografiei e secundara; ea s'ar poté amaná chiar' pentru sesiunea ordinara, cá-ci chiar' de s'ar resolvá acum, „Monitorulu oficialu“ nu ar urma'o, fiindu cá elu, cá mai tóte organele publice, are sisthem'a sa de orthografie, din care nu crede cá s'ar potea abate cu înlesnire.

D. Romanu, cerendu cuventulu în cestiune prealabila, dice cá revisiunea sisthemului orthograficu este o lucrare foarte grea si care cere timpu mai îndelungatu de câtu cá se se póta terminá într'o sesiune; cu atâtu mai putinu în acésta sesiune extraordinara. Se ne aducemu a-minte cá sisthemulu, ce se urmédia în analele Academiei s'a desbatutu în mai multe sesiuni pana a se adoptá. Acum daca o observatiune incidentalu aduce cestiunea de a se vedea déca se urmédia sau ba sisthemulu adoptatu de Academie, lucrulu s'ar simplificá si s'ar potea resolvá mai usioru; éra daca propunerea se face cu intentiune de a se schimbá sisthemulu orthograficu, atunce propune cá discutiunea se se amane pentru viitórea sesiune ordinara, éra nu dupa doué trei dile, cum propune d. Odobescu.

D. Hasdeu combate amanarea; crede cá discutiunea nu se va face asupra fondului. Nu e vorba de a se stabili o orthografie. Scopulu este de a face o înpaciuire între Academie cu publiculu și cu sine însusi: si de aceea crede cá discutiunea de astadi se se intinda numai asupra modulu dupa care ne amu potea orientá pentru numirea comisiunei.

D. Babesiu revine a sustinea cá cestiunea nu e de o urgentia asia mare; conchide a cere amanare, dându se preferintia lucrarei pentru care este convocata adunarea în sesiune extraordinara.

D. Laurianu provóca Adunarea a'si aduce aminte cá ea a mai facutu esperientie cu cestiuni de asemenea natura. La începutulu formarii societatiei Academice candu s'a pusu pe tapetu cestiunea orthografiei, în prima sesiune nu s'a potutu face nimica; în a dóua, dupa lungi discutiuni, nu s'a potutu luá nici o resolutiune; abia în a treia, la 1869, s'a învoitu a adoptá modulu provisoriu de scriere ce avemu în regulamentu. Cestiunea dara nefiindu atâtu de simpla, precum si-o închipuescu unii, obiectédia cá discutiunea póte se ne faca a perde timpu fara veri-unu resultatu, deci se pronutia pentru amanare.

D. Maniu nu'si póte dá sém'a cum s'ar potea amaná discutiunea, candu în siedinti'a precedentă s'a ficsatu pentru astadi; tóte motivele câte le a ascultat nu i se paru atâtu de tari spre a primi propunerea de amanare.

D. Cretulescu, cerendu cuventulu, dice cá, dupa tóte câte s'au argumentatu, s'a convinsu cá discutiunea nici mai are cuventu de a se prelungi; departe de a consimti la propunerea de amanare, d-lui crede cá societatea este destulu de luminata si nu are de câtu a procede la numirea unei comisiuni.

Se pune la votu propunerea de amanare, si nu într'unescé majoritate.

D. Sionu dice cá, daca amanarea s'a înlaturatu, d-lui se unescé a se numi comisiunea, dara crede cá lucrarea acestei comisiuni se se aduca înainte Academia în sesiunea ordinara viitóre.

D. Babesiu, observa cá subiectulu dupa natur'a sa este de resortulu sectiunei filologice; cu tóte acestea, fiindu cá orthografi'a interesédia pe intrég'a societate, comisiunea trebuie se fia compusa din membrii tuturor sectiunilor; dara mai înainte trebuie se se faca óre-care discutiune, care se serve cá dreptariu si basa de o sisthema óre-care.

D. Caragiani dice cá sisthemele sunt cunoscute: sunt fonetisti si etimologisti. Deci fiindu cá este vorb'a a se aduce o înpaciuire între aceste doué sistheme, d-lui e de parere cá comisiunea se fia compusa din doui fonetisti, doui etimologisti si trei eclectici.

D. Papadopolu-Calimach se pronutia pentru parerea d-lui Caragiani.

D. Hasdeu dice: în realitate nu esista nici unde de câtu orthografie fonetica; cá-ci ceea ce este etimologicu astadi, érá fonticu atunci candu s'a aplicatu unu modu de scriere la o limba óre-care. La începutu chiar' orthografi'a fancesa si englesa, atâtu de etimologica astadi în aparentia, érá fonetica: se scriá cum se vorbea. Cu tóte acestea în starea lucrurilor de astadi nu e posibilu în orthografie nici fonetismu puru cá-ci fiacare individuu ar avea atunci dreptulu de a aplicá pe charthie idiosincrasile sale personale de pronuntiere; nici etimo-

logismulu puru, de vreme ce derivatiunea cuvintelor în ori-ce limba este în cea mai mare parte necunoscută sau controversabilă. Possibila și practica este numai o ortografie eclectică, relativă, unu terminu mediu între fonetismu și etimologismu. Nu e de parere a numi în comisiune persoane cu idei extreme, ci de aceea care sunt gat'a a face concessiuni; éra comisiunea se fia compusa de unu numeru mai restransu: propune se fia de 3 membri, celu multu de 5.

D. Hodosiu vede că cestiunea este puru filologica; prin urmire, propune că comisiunea se fia numita de catra sectiunea respectiva.

Se consulta adunarea asupra numerului membrilor cari trebuie se compuna comisiunea, și se admite numerulu de siépte.

Se procede la votare prin bilete. Votanti 22 membri; scrutinulu cu majoritate de voturi alege pe d-nii Laurianu, Baritiu, Maiorescu, Odobescu, Caragiani, Hasdeu și Chintescu.

Siedinti'a se ridica la 11 și jumetate ore.

Presedinte, Ioanu Ghica.

Secretaru ad-hoc, G. Sionu.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu VIII.

Despre starea civila.

Trecerea de la starea naturala la starea civila, produce în omu o schimbare foarte remarcabilă, substituindu în conduit'a sa în loculu instinctului, dreptatea și dându actiunilor sale moralitatea, care le lipsea până atunci. În starea acésta impulsionea física este înlocuită prin vocea datorintei, éra apetitulu prin dreptu și astfeliu omulu, care până aci tienea comptu numai de sine însusi, se vede forțiatu a lucră după alte principii și a consultă ratiunea sa, mai înainte de a urmă aplecarilor sale. De si elu se lipseste în starea acésta, de mai multe avantaje, pe care i le oferă natur'a, elu totusi primește altele foarte mari. Facultatile sale se exercită și se dezvoltă, ideile sale se largesc, sentimentele sale se înobălesc, întregu sufletulu seu de mai înainte se înalță la unu astfeliu de punctu, în cătu deca abuzulu noiei sale condițiuni nu ilu degradă adesea mai jos de starea pe care o au parasit, elu ar trebui se binecuvîntedie neîncetatu acelu momentu fericit, care l'au scapatu pentru totodéuna de densa și care din unu animalu stupidu și marginit au facutu o fiintă inteligentă și unu omu.

Se reducemu acésta balantia la niste termini usioru de comparatu. Aceea ce perde omulu prin contractulu socialu este: libertatea sa frăsca și unu dreptu nelimitatu la totu ce'lui interesă și ce pôte se ajunga; aceea ce castiga este: libertatea civila și proprietatea asupra a totu ce posedă. Pentru că se nu ne înșelăm în aceste compensatiuni, trebuie se distingem bine libertatea frăsca, care nu cunoste alte margini decât fortiele individului, de libertatea civila, care este marginită prin vointi'a generală; precum și posesiunea, care nu este decât efectulu fortiei său dreptulu de proprietate alu primulu ocupatoru, care nu se pôte basă, decât numai pe unu titlu pozitivu.

La cele precedente saru mai potea adaoge la avantajele stării civile și libertatea morală, care singura face pe omu adevăratu domnu peste sine, pentru că impulsionea apetitului singuru este sclavia și ascultarea de legea ce si-o au prescristu cineva singuru sieși este libertate. Am disu déjà înse prea multu despre punctulu acesta și notiunea filosofica a cuvintului libertate nu este a se precisă aicea.

Capitolulu IX.

Despre domeniulu realu.

Fia care membru alu comunității se preda ei în momentulu formării ei, așa precum se afla elu înpreuna cu toate fortiele sale, din care facu parte și bunurile pe cari le posedă. Prin acestu actu, schimbându manile posesiunea nu își schimbă natur'a și nu devine proprietatea suveranului. Dăra precum fortiele comunității sunt cu multu mai mari, că acelea ale unui particularu, astfeliu și posesiunea publică în realitate este cu multu mai sigură și mai irevocabilă, fără de a fi mai legitimă, celu puțin fatia cu strainii, pentru că Statulu fatia cu membrii sei este domnulu tuturor bunurilor ce le au în puterea contractului socialu, care în Statu este bas'a tuturor drepturilor; dăra fatia cu alte poteri nu este domnu, decât prin dreptulu primei ocupațiuni, pe care ilu primește dela particulari.

Dreptulu primei ocupațiuni, de si mai realu de cătu acela alu celui mai tare, nu devine unu dreptu adevăratu, decât numai după stabilirea celui

de proprietate. Fiacare omu dela natura are dreptulu la totu ce i este necesaru, înse actulu pozitivu care ilu face proprietariulu ore carui bunu ilu escluse dela toate celelalte. Primindu'si partea sa, elu trebuie se se marginésca pe langa ea și nu mai are nici unu dreptu la comunitate.

Eata pentru ce dreptulu primei ocupațiuni atātu de slabu în starea frăsca este respectatu de ori-ce omu civilizat. Cineva respectă în dreptulu acela nu atātu aceea ce este alu altuia, ci aceea ce nu este alu seu.

În generale, pentru de a auctorisă asupra unei ore cari parti de pamentu dreptulu primei ocupațiuni sunt de lipsa următoarele condițiuni: 1-o că acelu pamentu se nu fia locuitu prin niminea, 2-o că cineva se nu ocupe mai multu decât cantitatea de care duce lipsa, în fine 3-o că cineva se nu ilu ia în posesiune prin o ceremonie desieră, ci prin labóre și cultura, singurulu semn alu proprietății, care în lipsa de titluri juridice, trebuie se fia respectatu și de alții.

Si în realitate, nu însemnă ore a dă dreptulu primei ocupațiuni cea mai largă estindere, acordându'lui trebuinței și labórei? Nu se pôte ore pune margini acestui dreptu? Este ore suficientu, că cineva se calce pe unu pamentu comunu, pentru că se pretindă a fi elu domnulu? Este ore de ajunsu că cineva se fia destulu de tare se alunge pe unu momentu pe ceilalti ómeni pentru că se le rapésca dreptulu pentru totodéuna de a se mai reintórce? Cum pôte unu omu seu unu poporu ocupă unu teritoriu nemarginitu, rapindu'lui întregu genului omenescu prin o usurpatie demna de a fi pedepsită, de orece detrage celorlalti ómeni locuinti'a și nutrimentulu pe care natur'a li-le au datu în comunu? Căndu Nunez Balbao au luat în posesiune țierrurii Marei de sudu și intrég'a Americ'a meridională în numele corónei de Castili'a, au fostu ore acésta suficientu, pentru de a depesă pe toti locuitori și a escluse pe toti principii din lume? În modulu acesta, se înmultira acele ceremonii desieră și regele catholicu n'avea decât prin o singura lovitură se ia în posesiune totu universulu din cabinetulu seu, numai că după aceea trebui se escluse din imperiulu seu, totu ce se află în posesiunea celorlalti principii.

Este deci usioru de întielesu, cum pamenturile particularilor unite și vecine ajungu a fi teritoriu publicu și cum dreptulu de suveranitate, trecendu dela supusi la pamenturile pe cari le ocupa, se prefăce deodată reale și personale și tocmai acésta face pe posessori mai dependenti și face chiaru din fortiele lor garantiele fidelității lor, — unu avantaju acesta pe care monarhi vechi se pare că nu l'au întielesu, numinduse regele Persiloru, alu Scitiloru, alu Macedoneniloru, că și cându s'ar fi consideratu numai că siefii ómeniloru, éra nu că domni ai țierriloru. Cei de astadi cu multu mai abili, se numescu regele Franciei, alu Spaniei, alu Angliei etc. sciindu, că avendu teritoriulu, potu fi siguri de a avea și pe locuitori.

Particularitatea acestei alienațiuni este, că comunitatea primindu bunurile particularilor, departe de a îi despoia de ele, din contra le asigură posesiunea legitimă, schimbă usurpatie în dreptu veritabilu și usarea în proprietate. Astfelu posessorii fiindu considerati că depositearii bunurilor publice, drepturile lor sunt respectate de toti membrii Statului și mantinute prin toate fortiele lui în contra strainului. Prin o ceșiune avantajioasă publicului și mai avantajioasă încă fatia cu ei însisi, ei au recastigatu totu aceea ce au datu. Acésta este unu paradoxon, ce se esplică prin distincțiunea drepturilor ce le are suveranulu și proprietariulu asupra aceluasi obiectu, precum se va vedea mai târziu.

Se pôte întimplă, că ómenii se se unésca, mai înainte de a posedă ceva și că mai târziu ocupandu unu pamentu suficientu pentru toti se ilu folosésca în comunu seu se ilu împartia între ei, fia în parti egale, fia în proporțiuni ficsate de către suveranu. Ori care ar fi modulu cum se face o astfeliu de acuisitiune, dreptulu fiacarui particularu asupra bucatii sale proprie de pamentu este totodéuna subordonatu dreptului pe care comunitatea ilu are asupra tuturor. Fără acésta nu ar esistă nici o soliditate în legatur'a socială, nici fortia reală în exercitiulu suveranității.

Voiu termină acestu capitolu și acésta carte prin o observatiune, ce va trebui se servésca de basă la ori ce sisthema socială: pactulu fundamentalu în locu de a distruge egalitatea frăsca, din contra substituie o egalitate morală și legitimă în loculu inegalități fice pe care natur'a o au potutu stabili între ómeni și că potendu fi inegali în fortie

și în geniu ei prin conventiune ajungu a fi toti egali.*)

(Va urmă.)

*) Subt guvernele rele acésta egalitate este numai aparentă și ilusorie. Ea nu servește la altu ceva, de cătu a mantinea pe seraculu în miseria sa, éra pe bogatulu în usurpatie sa. În realitate, legile sunt folosite totodéuna numai acelora cari posedu ceva și apăsătoare pentru cei ce nu au nemica: de aici urmăria, că starea socială este avantajioasă ómeniloru numai, până cându toti au ceva și nici unulu prea multu.

Not'a lui J. J. Rousseau.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea Semestrului primu precum și a triluniului Aprilu—Iuniu, prin acésta deschidemu prenumeratiune nouă și invităm la reinnoirea abonamentului pe Semestrulu alu douilea și pe triluniulu Iuliu—Septembre.

Condițiunile de abonamentu se potu vedea în fruntea diariului și adeva:

În laintrulu monarchiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni

Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

În strainetate:

Cu 5 fl. seu 11 franci pe 6 luni.

În Sibiiu „Observatoriulu“ costă 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, éra dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin asemnatiuni (mandate) postale, de a dreptulu la Redactiune în Sibiiu, Piatia mica Nr. 27.

Din Romani'a primimu abonamente și în bilete hipotecari de ale statului, al pari.

În Bucuresci abonamentele se potu face și la librari'a d-lui J. Szöllösi, piati'a teatrului.

Pentru înlesnirea publicului primimu abonamente nouă și cu Prim'a fiacareiluni.

Din 10 esemplare abonate efectiv, unulu se dă gratis.

Redactiunea.

Anunțu importantu. (76) 2—6

La fabric'a Crucereas'a, districtulu Muscelu (Romani'a), aproape de Campu-lungu, sunt

de vendiari 600 porci mari,

ingrasiati foarte bine, cari se potu tăia pentru macelarie, slanina, untura e. t. c. Doritorii se potu adresă chiar' la numit'a fabric'a.

Licitatiune minuenda.

Pe curtea fundatiune dela Springu în apropiere de Miercurea (Reussmarkt) și Siebesiu (Mühlbach) este de a se edifică unu stabulu (grasdu) din materialu solidu după planulu ce se pôte vedé la provisorile Springului d. Teodoru Colbasi în Springu ori în Cutu. — Întreprindietoriulu va avé de a dă totu materialulu afara de caramida, carea se dă dela curte.

Pretulu stabului după preliminarulu de spese face 1400 fl. v. a. dela care se va începe licitatiunea minuenda.

Licatiunea se va tiené la 30 Iuliu 1879 în fatia locului și în curtea fundatiune din Springu unde se potu vedé și condițiunile.

Întreprindietorii și doritorii de a licitá voru avé a depune vadiulu de 10% a sumei de esclamaré.

Blasiu, în 20 Iuniu 1879.

(77) 1—3

Dela inspectoratulu Bunului fund.

Esarendare de Bunu.

Bunulu fundatiune dela Springu și Ungurei în departare de 1 milu de Miercurea, la 2½ mile dela Sas-Siebesiu, constatoriu — după foi'a catastrale — din 282 jugere 1552 0□ locu aratoriu, din 128 jugere 975 0□ rituri și gradini, din 14 jugere 216 0□ vinee la Springu și Ungurei, și din circa 50 jugere pasune, carea stă sub escindere, mai de parte: din dreptulu regale de carciumaritu în Springu și Ungurei și de moraritu etc. se dă în arenda pre tempu de 6 ani, și anumitu din 15 Novembre 1879 până în 15 Novembre 1885 pre calea licitatiunei pre langa oferte sigilate provideute cu vadiulu de 10%, si cu espress'a declarare: că condițiunile sunt cunoscute oferentelui.

Doritorii au de a-si tramite ofertele lor până în 15 Augustu a. c. capitolului metropolitanu gr. cath. la Blasiu.

Condițiunile de licitatiune se potu vedé în cancelari'a avocatului archidieceșanu în Blasiu și la domni protopopi gr. cath. alu Sibiiului Ioanu Rusu, alu Albei-Iuliei Gregoriu Elechesiu și alu Clusiiului Gavrilu Popu. Blasiu, în 20 Iuniu 1879.

(78) 1—3 Dela inspectoratulu Bunului fundatiune.